

„Sidusa Eesti arengukava 2021–2030“ vahehindamine

Lisa 4. Hinnang ESF+-st rahastatud tegevustele

1.1. Lühikokkuvõte ja peamised hindamistulemused

Arengukava „Sidus Eesti 2030“ lõimumis-, sh kohanemisprogrammis on ESF+ keskne rahastusinstrument ja tegevuste elluviimist toetav vahend. Selle kaudu toetatakse nii teenuste arendamist kui ka pakkumist, sihtrühmadele suunatud tegevusi, elluviijate ja partnerite võimestamist; kui ka süsteemseid arendustegevusi, mis aitavad parandada lõimumis- ja kohanemisteenuste kättesaadavust, süsteemsust ja sihtrühma hulka kuuluva kasutaja liikumist erinevate teenuste vahel. ESF+ toetab arengukava ja programmi eesmärkide elluviimist koos riigieelarve, AMIF-i, Šveitsi-Eesti koostööprogrammi, KOV-ide tegevuste ja teiste valdkondlike poliitikameetmetega.

2026. aastal läbiviidud vahehindamises oli ESF+ hindamise fookus ennekõike ESF+ poolt rahastatud tegevuste asjakohasusel ja senisel tulemuslikkusel, lisaks EL lisandväärtusel ja jätkusuutlikkusel. Mõju ehk tegevuste panust arengukava lõimumise ja kohanemise eesmärkide saavutamisse saab vahehindamise käigus hinnata ainult piiratud ulatuses. Suur osa tegevusi on alles rakendamisjärgus või esmaste tulemuste tasandil ning mitme tegevussuuna puhul puudub vahehindamise seisuga veel piisav andmestik, mis võimaldaks väga selgelt eristada ESF+ rahastuse mõju teistest rahastusallikatest ja muutusest keskkonnas.

ESF+-i panus lõimumis-, sh kohanemisprogrammi eesmärgi ja alaeesmärkide saavutamisse. Vahehindamise põhjal on ESF+ panus lõimumis-, sh kohanemisprogrammi eesmärgi ja alaeesmärkide saavutamisse oluline. ESF+ toetab programmi tulemustes saavutamise puhul ennekõike neid tegevusi, mille kaudu suurendatakse kohanemisteenuste, eesti keele õppe ja keelekasutust toetavate tegevuste kättesaadavust, arendatakse teenustele suunamist ja andmepõhiseid lahendusi ning tugevdatakse KOV-ide võimekust sihtrühmadega töötada. Nende tegevuste kaudu panustab ESF+ otseselt konkreetsete väljundite ja esmaste tulemuste saavutamisse, mis on vajalikud programmi laiemate eesmärkide saavutamiseks: eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste kohanemine, aktiivsem osalemine ühiskonnaelus, parem ligipääs teenustele, eesti keele kasutamise suurendamine ning kohaliku tasandi lõimumisvõimekuse paranemine. Ilma ESF+ rahastuseta ei oleks nende tegevuste elluviimine võrreldavas mahus, ajaraamis ja skoobis realistlik ning osa teenuseid ja nende arendusi oleks tõenäoliselt võimalik teha vaid piiratud mahus või lükkuks nende tegemine edasi kaugemas ajahorisonti.

Asjakohasuse vaates on ESF+ tegevuste asjakohasus vahehindamise tulemuste põhjal kõrge. ESF+ poolt toetatud tegevused vastavad selgelt Eesti lõimumis- ja kohanemisvaldkonna vajadustele: uussisserändajate esmase kohanemise toetamine (kohanemisprogramm), eesti keele oskuse ja aktiivse keelekasutuse suurendamine, eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ühiskondliku osaluse toetamine, teenustele suunamise parandamine ning kohaliku tasandi võimekuse tõstmine. Asjakohasust tugevdab olulisel määral ka muutunud tegevuskeskkond, ennekõike Ukraina sõjapõgenike ja ajutise kaitse saajate suur arv, nende eeldatavalt pikaajalisem Eestis viibimine, rändeliikide mitmekesisustumine, teenusepakujate arvu kasv, aga ka muutunud julgeolekuolukord ning meedia-/inforuumi kasvav polariseeritus.

Tulemuslikkus vaates on ESF+ tegevuste kohta vahehindamise seisuga hinnangu andmine võimalik ennekõike väljundite ja esmaste tulemuste põhisealt. Sellest tulenevalt väljendub vahehindamise seisuga tulemuslikkus kõige tugevamalt neis tegevustes, kus on jõutud kaasata juba suuremas mahus sihtrühma või kus teenus või tegevus on selgelt piiritletud: näiteks kohanemisprogrammi elluviimine, keeleõpet toetavad tegevused, tööjõulähetus ja

KOV-ide võimekuse tõstmine. Nende puhul **väljendub tugev tulemuslikkus selgelt selles, et teenust pakutakse, sihtrühmadeni on jõutud ning väljundid on olulises mahus saavutatud.**

Tulemuslikkust on mõnevõrra keerulise hinnata nende tegevuste puhul, kus tegevused on alles algusjärgus (nt kogukondlike tegevuste toetamine) või kus tegevused on suunatud hoiakute või käitumuslikule muutmisele, ühise inforuumi saavutamisele, kogukondlike püsivate kontaktide loomisele või tugevamale lõimumisele tööturul. Need on pikaajalised muutused (hoiaku tegelik muutus, püsivate kontaktide teke, tööalane edenemine jm), kuid vahehindamise kvalitatiivse andmekogumise põhjal näeme ka nende tulemuslikkuse realiseerumist arengukava teises etapis ja pikemas perspektiivis. Ka nende tegevuste puhul teenuseid pakutakse, sihtrühmadeni on jõutud ning esmasel planeeritud väljundid on saavutamisel.

ESF+ lisandväärtus avaldub kõige selgemalt pakutavate tegevuste mahus ning tegevuste skoobi ja süsteemide arendamise tasandil. ESF+ on võimaldanud pakkuda ja arendada lõimumis- ja kohanemisalaseid tegevusi mahus ja ajalisel raamistikus, mida oleks üksnes riigieelarveliste vahenditega olnud keeruline tagada. See puudutab nii kohanemisprogrammi elluviimist, keeleõpet toetavaid tegevusi, KOV-ide võimekuse tõstmist ning erinevate süsteemide (sh andmevahetuse) suunalisi arendustöid. Samuti on ESF+, ennekõike esimese tegevussuuna raames, aidanud suunata lõimumis- ja kohanemistegevusi süsteemsema ja strateegilisema planeerimise, seire ja rakendamise suunas.

ESF+ tegevuste sidusus ja vastastikune täiendavus teiste rahastusallikatega väljendub selles, et samaaegselt rakenduvad ESF+, AMIF, Šveitsi-Eesti koostööprogramm ning riigieelarvelised vahendid. Need allikad täiendavad üksteist, kuid loovad ka potentsiaalse võimaluse tegevuste killustatuseks, sest neil on vahenditel on osaliselt erinevad sihtrühmad, abikõlblikkuse tingimused, nõuded aruandlusele ning andmekorje põhimõtted. See on mõnedes tegevustes viinud olukorrani, kus sarnase vajadusega inimesed liiguvad eri teenustesse mitte niiväga sisulise vajaduse, vaid nende õigusliku staatuse või rahastusreeglite alusel. See ei ole aga otseselt ESF+ vahenditest tulenev või tingitud olukord, vaid puudutab tervikuna kõiki vahendeid ja nende koostoimet ning see ei vähenda ESF+ tegevuste mõju.

Jätkusuutlikkuse vaates on ESF+ tegevuste tugevus selles, et rahastus on võimaldanud arendada ja laiendada teenuseid, arendustegevusi ja koostöövorme, millel on lõimumis- ja kohanemisprogrammi elluviimisel selge lisandväärtus. Kõige tugevamalt näeme ESF+ tegevuste jätkamise põhjendatust just kohanemisprogrammi, keeleõppe ja keeleõpet toetavate tegevuste, arendustegevuste ning KOV-ide võimekuse tõstmise osas. Samal ajal tuleb arvestada asjaoluga, et nende tegevuste pikaajaline mõju sõltub sellest, kuidas tagatakse pärast vahendite lõppemist nende elluviimine ja jätkumine näiteks püsiva teenusena, nende edasiarendamine või vajadusel korral ümberkorraldamine.

Kokkuvõttes on ESF+ panus „Sidusa Eesti 2030“ arengukava lõimumis-, sh kohanemisprogrammi väga oluline. See ilmneb nii tegevuste senise rakendamise, teenuste pakkumise mahu kui ka arengukava ja programmi eesmärkide mõju saavutamiseks erinevate arendustegevuste ja süsteemsete eeltingimuste loomise kaudu. Nende tegevuste lõplik mõju Eesti ühiskonna sidususele, ühtekuuluvusele, aktiivsele keelekasutusele, ühisele inforuumile, tööturul hakkamasaamisele ja laiemale ühtekuuluvustundele vajab pikema aja möödumist kui vahehindamise perioodi, kuid vahehindamise seisul põhjal näeme, et nende mõjude saavutamine nii arengukava teisel perioodil kui ka pikemas perspektiivis (2030+) on realistlik ja saavutatav.

1.2. Hindamise eesmärk, skoop ja metoodika

Käesolev kokkuvõte annab „Sidusa Eesti arengukava 2021–2030“ vahehindamise tulemuste põhjal ülevaate ESF+ vahenditest rahastatud tegevustest lõimumis-, sh kohanemisprogrammis. Kokkuvõte näitab, milliseid tegevusi ESF+ on toetanud, kuidas need on seotud arengukava lõimumis- ja kohanemisprogrammi kuue

tegevussuunaga, milline on nende elluviimise seis vahehindamise ajal ning millised tegevused vajavad jätkamist või muutmist.

Kokkuvõtte keskendub ESF+-st rahastatud tegevustele, mis on seotud lõimumis-, sh kohanemisprogrammi tegevussuundadega. Teisi programmi rahastusallikaid - AMIF, Šveitsi-Eesti koostööprogramm, riigieelarve - käsitletakse ainult üldise taustana, mis võimaldab anda hinnangu ESF+ tegevuste rakendamise üldisele loogikale, rahastusvahendite vastastikkusele täiendavusele, võimalikele kattuvustele ning jätkusuutlikkusele.

Hinnang ESF vahenditele antakse ennekõike kahes vaates: asjakohasus ja tulemuslikkus; lühidalt käsitletakse ka EL-i lisandväärtus ja jätkusuutlikkus. Asjakohasuse all on hinnatud, kas ESF+ tegevused vastavad lõimumis- ja kohanemisvaldkonna vajadustele ning erinevatest arengutest (nt Ukraina sõda) tingituna muutunud tegevuskeskkonnale. Tulemuslikkuse all hinnatakse, mil määral on tegevused vahehindamise perioodiks käivitunud, jõudnud sihtrühmadeni ning andnud esmaseid tulemusi.

Kokkuvõtte aluseks olev vahehindamine ja selle tulemused tuginevad ametlike programmidokumentide ja seiredokumentide, tulemusaruandluse, sekundaarallikate, intervjuude ning ekspertarutelude analüüsile.

1.3. ESF+ rahastatud tegevused lõimumis-, sh kohanemisprogrammis

ESF+ rahastatud tegevused moodustavad lõimumis-, sh kohanemisprogrammis erinevate tegevuste ja sekkumiste kogumi, mis toetab arengukava kuue tegevussuuna (TS) elluviimist. ESF+ tegevuste kaudu toetatakse digitaalseid ja andmepõhiseid arendustöid, teenuste pakkumist sihtrühmadele, kohaliku tasandi võimekuse tõstmist, avalikku kommunikatsiooni, kontaktiloomet kogukondades ning toimetulekut tööturul. ESF+ tegevused tegevussuundade ja rahastuse lõikes välja toodud allolevast tabelis 1.

Tabel 1. ESF+ rahastatud tegevused perioodil 2021–2029, programmi tegevussuundade (TS) kaupa

TS	ESF+ rahastatud tegevus	ESF+ tegevusrea kogumaht, sh ESF+ ja RKF (eurodes)	Muud rahastusallikad samal tegevussuunal (eurodes)	ESF+ tegevusrea osakaal TS rahastusest, sh EL toetus ja RKF
TS1	Andmevahetuslahenduse edasiarendus (KUM → alates 01.01.2026 INSA)	2,55 mln € (ESF+ 1,79 mln + RKF 0,77 mln)	RE 5,03 mln AMIF 0,75 mln Š-E 2,48 mln	u 24% ¹
TS2	Avalikkuse teavitamine (KUM, sh partnerid Statistikaamet, Riigikantselei)	6,54 mln € (ESF 4,58 mln + RKF 1,96 mln)	AMIF 0,60 mln Š-E 1,04 mln	u 80%
TS3	Lõimumist edendavad kogukondlikud tegevused (KUM, KÜSK, ERK, INSA)	5,17 mln € (ESF 3,62 mln + RKF 1,55 mln)	Š-E 0,97 mln AMIF 0,60 mln	u 77%
TS4	Eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasipöördujate tööturu konkurentsivõime (INSA)	3,91 mln € (ESF 2,74 mln + RKF 1,17 mln)	Muid rahastusallikaid ei ole	100%
TS5	(a) Keeleõpet toetavad tegevused ja kodanikuõpe (INSA) (b) Settle in Estonia kohanemisprogramm	18,50 mln € (ESF+ 12,95 mln € + RKF 5,55 mln €) 7,27 mln €	RE 6,43 Š-E 2,16 mln AMIF 1,70 mln AMIF 0,90 mln	u 70%

¹ Siia on sisse arvestatud ka iga-aastane (2021–2026) „Valdkonna kompetentsikeskuse INSA tegevustoetus“.

	(KUM, INSA)	(ESF+ 5,09 mln € + RKF 2,18 mln €)	RE	
TS6	Kohalike omavalitsuste toetamine (ELVL, sh Tallinn, Tartu, Pärnu, Saaremaa, Kohtla-Järve, Haapsalu, Rakvere, Jõhvi)	5,86 mln € (ESF 4,10 mln + RKF 1,76 mln)	AMIF ca 0,30 mln RE ca 0,13 mln	u 93%
ESF+ tegevusrea kogumaht, sh ESF+ toetus ja RKF		u 49,81 mln € (ESF+ 34,86 mln € + RKF 14,94 mln €)	u 23,15	u 68%

* Tabelis on ESF+ tegevusrea kogumahu esitatud ESF+ toetus koos riikliku kaasfinantseeringuga ehk RKF-iga. Muid rahastusallikaid, nagu riigieelarve, AMIF ja Šveitsi-Eesti koostööprogramm, on käsitatud eraldi rahastusallikatena ning neid ei ole arvestatud ESF+ tegevusrea kogumahu sisse.

Tabel näitab, et ESF+ panustab kõiki kuute tegevussuunda (TS), kuid ESF+ panus ei ole kõikide tegevussuundade lõikes ühesugune. Absoluutarvudes panustab ESF+ kohanemisprogrammi ja eesti keele õpet toetavate tegevuste elluviimisesse (TS5), avalikkuse teavitamisse (TS2) ning KOV-ide võimekuse kasvatamisse (TS6). Kõikide tegevussuundade puhul, v.a. tööturule suunatud tegevused (TS4) panustab ESF+ programmi tegevustesse koosmõjus teiste rahastusallikatega. Seega on ESF+ vahendite kasutuse läbiv tunnus erinevate rahastusallikate põimumine, kuid see ei tähenda automaatselt tegevuste või rahastuste dubleerimist, sest neil juhtudel toetavad erinevad rahastusallikad sama tegevussuuna siseselt erinevaid sihtrühmi või erinevate tegevuste elluviimist või ühe teenuse pakkumisel selle erinevaid osasid.

1.4. Hindamistulemused tegevussuundade lõikes

ESF+ tegevused seotud kõigi lõimumis-, sh kohanemisprogrammi tegevussuundadega, kuid nende sisuline panus, eelarve osakaal ja rakendamise seis erinevad erinevate tegevussuundade lõikes. Allpool on välja toodud lühikokkuvõtte; põhjalikum ja detailsem analüüs on ära kirjeldatud vahehindamise täispikas aruandes (ptk 3.3).

TS1 (Andmevahetuslahenduse (sh infoplatvormi) edasiarendus ja rakendamine) puhul on ESF+ peamine lisandväärtus seotud sellega, et sellega luuakse eeltingimused ja taristu, millega parandatakse kasutaja liikumist erinevate teenuste vahel. ESF kaudu toetatud ja toetamisel olevad arendused andmevahetuse, infoteenuse, sündmusteenuse ja teenustele suunamise osas on asjakohased, sest sihtrühmade ning teenusepakujate arv on kasvanud ja teenuste vahel liikumine vajab paremat koordineerimist, sh rakendusasutustel paremat võimekust sihtrühma osas andmepõhiste otsuste tegemisel (nt vajaliku info saatmist). Tulemuslikkus ilmneb selles, et nimetatud tegevused on ellu viidud ning nende elluviimist jätkatakse ning kõrge tulemuslikkus väljendub vajaliku taristu loomise ja selle tugevdamise osas. Vahehindamise perioodil on veel aga keeruline hinnata nende tegevust pikaajalist mõju sellele, kui ühtlaselt on need tegevused parandanud eri sihtrühmade tegelikku kohanemist teekonda – see on pikem protsess, kuid vajalikud eeltingimused on ESF vahendite kaasabil selleks loodud. Lisaks on oluline välja tuua, et ilma ESF+ rahastuseta ei oleks teenuseteekonna edasiarendamist võimalik arendada samas mahus ja samas tempos kui seda on seni tehtud.

TS2 (Avalikkuse teavitamine rände- ja lõimumis-, sh kohanemisteemadel) puhul on ESF+ tegevused asjakohased, sest lõimumis- ja kohanemistegevuste tulemuslikkus sõltub väga suurel määral ka laiemast ühiskondlikust teadlikkusest, ühisest ja usaldusväärsest informatsioonist, sh eestlaste hoiakutest muukeelsete elanike, sh uussisserändajate suunal. ESF+ panus seisneb ennekõike tegevustes, millega toetatakse avalikkuse teavitamist ning rände-, lõimumis- ja kohanemisteemalise kommunikatsiooni. Tulemuslikkus väljendub selles, et tegevused on käivitunud ning andnud selgeid väljundeid: eeskujulikeks näiteks on siinkohal nt ristmeediaprogramm, mille

tulemuslikkus ja mõju on olnud kõrge; samuti ka sotsiaalkampaaniad, kuid nende täpne mõju selgub 2026. aasta eraldi läbiviidavast mõjuanalüüsist. Vahehindamise perioodil on veel vara anda põhjalikku hinnangut ESF tegevuste mõjust sihtrühma muutunud hoiakutele, paranenud teadmistele ja usaldusväärse ühise informuimi kujunemisele – need on elemendid, mille muutus võtab pikemat aega, samuti mõjutavad neid muud ühiskondlikud protsessid. ESF+ lisandväärtus on selles tegevussuunas seega ennekõike asjakohaste kommunikatsioonitegevuste elluviimine ja valdkondlikku teadlikkuse tõstmine.

TS3 (Lõimumist edendavate kogukondlike tegevuste toetamine) puhul on ESF+ tegevused asjakohased, kuna loovad osalemis- ja kokkupuutevõimalusi eri taustaga inimestele – need vastavad otseselt vajadusele tugevdada sotsiaalseid (inimestevahelisi) kontakte, osalust vabatahtlikkus ja kogukondlikus tegevuses, seda eriti olukorras, kus lõimumist ei saa toetada ainult teenuste ja informatsiooni esitamise kaudu, vaid vaja on ka reaalseid kokkupuutekohti ja ühistegevusi. Tulemuslikkuse vaates on selle tegevussuuna tegevused käivitunud ja esimesed väljundid saavutatud, kuid tegemist on veel suhteliselt varajases rakendamise käigus oleva sekkumiste kogumiga. Vahehindamise perioodil on veel aga vara hinnata ja eeldada püsivamaid muutusi ühtekuuluvustundes, kontaktide kvaliteedis või osaluse kestlikkuses. Seetõttu saame hinnata selle tulemuslikkust pigem ettevaatlikult ja ennekõike tulevikupotentsiaali võttes: rakendamine on alanud plaanipäraselt, ning arvestades seda, et sihtrühmadeni on jõutud ning tegevuste vastu tuntakse huvi, on plaanitud tulemuste ja mõju saavutamine tõenäoliselt teostatav.

TS4 (Eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasipöördujate tööturul konkurentsivõimet toetavad tegevused) puhul on tegevussuund jätkuvalt asjakohane - vajadus toetada tööturul toimetulekut, keeleoskust ja tööalast hakkamasaamist püsib Eestis jätkuvalt kõrge, kusjuures selle tegevussuuna puhul peetakse vajalikuks jätkuva olulise arenguvajadusena nii sihtrühmade laiendamist kui ka töandjatega koostöömudeli edasiarendamist. ESF+ vaates kätkeb see tegevussuund endas tööturul konkurentsivõimet toetavaid tegevusi, sealhulgas tööjõulähetust keeleõppe eesmärgil, praktikaprogrammi ja õppereise – nende peamine eesmärk on toetada tööalast keelekasutust ning valmisolekut tegutseda eestikeelses töökeskkonnas. Tulemuslikkuse vaates on selle tegevussuuna ESF tegevused käivitunud ning esimesed selgelt nähtavad väljundid on saavutatud. Tegevused seega asjakohased, kuid püsivate muutuste saavutamine ei toimu vahetult, vaid pikema ajalise perspektiiviga, sh selle osas, et sihtrühma positsioon tööturul oleks olulisel määral tugevnenud ning et tekiksid püsivad ja regulaarsed koostöövormid töandjatega.

TS5a (Kohanemisprogrammi Settle in Estonia pakkumine) ehk kohanemisprogramm on ESF+ tegevuste hulgas üks selgemalt ja tõhusamalt rakendunud teenuseid. Selle asjakohasus on väga kõrge, sest uussisserändajate, ajutise kaitse saajate ja teiste rändetaustaga sihtrühmade vajadus esmase kohanemise toe järele püsib suur. See on olulisel määral tingitud ka muutunud tegevuskeskkonnast (sh Ukraina sõda ja kasvanud ning mitmekesisest rändevood). Tulemuslikkuse vaates on kohanemisprogramm üks selgemalt rakendunud ESF+ teenuseid: kursusi pakutakse, sihtrühmad osalevad ning osalejate hinnangud on üldiselt kõrged. Vahehindamise seisuga saab siiski hinnata ennekõike teenuse kättesaadavust, kasutamist ja sellega rahulolu; programmi pikaajalisem mõju uussisserändaja iseseisvale toimetulekule, teenustes edasi liikumisele ja ühiskondlikule sidususele/osalusele vajab pikemat jälgimist ja mõjuanalüüsi.

TS5b (Eesti keele õpet toetavad tegevused ja kodanikuõpe) ehk eesti keele õpet toetavad tegevused ja kodanikuõpe on lõimumisprogrammi keskne osa. ESF+ panus on asjakohane, sest eesti keele oskus, aktiivne keelekasutus ja ühiskondlik osalus on programmi ja arengukava põhieesmärkidega otseselt seotud. Tulemuslikkuse vaates on nõudlus tegevuste järele väga kõrge ning osalejate arv samuti kõrge. Seega on tegemist asjakohase ja tulemusliku tegevusega. Vahehindamise perioodil on keerulisem hinnata nende tegevuste mõju keelekasutusele, ühiskondlikule osalusele, kuuluvustunde paranemisele jm – need on protsessid,

mis vajavad pikemat ajahorisonti ja/või detailsemat mõjuanalüüsi (kohanemisprogrammi, sh selle keeleõppe osa kohta valmib eraldiseisev mõjuanalüüs 2026. aasta sügisel).

TS6 (Kohalike omavalitsuste toetamine lõimimise, sh kohanemise teenuste pakkumisel) puhul on ESF+ tegevus suunatud eeskätt KOV-ide suutlikkuse kasvatamisele. See on kõrge asjakohasusega, sest kohanemine ja lõimimine avalduvad suurel määral kohalike teenuste, kogukonna ja igapäevase elukeskkonna kaudu. Tulemuslikkuse vaates on tegevused käivitunud plaanipäraselt ning esmased väljundid on olemas: partnerlusmudel on käivitunud, tegevusplaan koostatakse, toimub võrgustikukoostöö ning teenusdisain – need panustavad KOV-ide võimekuse tugevdamisse. Vahehindamise seisuga saab tugevamalt hinnata ennekõike KOV-ide võimekuse loomist, kuid mitte niiväga veel lõppkasusaajate (st kohalike elanike, sh uussisserändajate) kogemuse paranemist neile pakutavate teenustega, st kas tänu neile tegevustele jõuavad ka uussisserändajad, eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed või tagasipöördunud kohalikes omavalitsustes paremini õigete teenusteni. See nõuab pikemat ajahorisonti kui vahehindamise perioodi. Edasises seires on oluline määratleda, milliseid kohanemise ja lõimimise (baas)teenuseid on võimalik KOV-idel endil kanda, millises ulatuses ning milliste tingimustega.

Kokkuvõtlikult on kõikide tegevussuundade lõikes ESF+ tegevused eristatud allolevas tabelis 2. Tabelis on välja toodud ka lühihinnang ESF tegevuste tulemuslikkusele, asjakohasusele ning tegevuste jätkamisele SF28+ perioodil.

Tabel 2. Hinnang ESF+ vahendite tulemuslikkusele ja asjakohasusele ning tegevuste jätkamisele

TS	ESF+ tegevus	Senise tulemuslikkuse hinnang vahehindamise seisuga	Asjakohasuse hinnang	SF28+ jätkamise soovitus
TS1	Andmevahetuslahenduse edasiarendus	Vahetud väljundid on saavutatud või saavutamisel; teenuseteekonna arendamine on käivitunud. Rakendamisel esineb mõningaid koordineerimisega seotud väljakutseid, sh KOPA ellurakendamine, platvormide koostoime ja vastutuse üleminek KuMilt INSA-le.	Kõrge, ajas kasvav	JÄTKATA. SF28+ kujundamisel arvestada KOPA, platvormide arendamise ja KuM-INSA rollijaotuse täpsustamisega.
TS2	Avalikkuse teavitamine	Tegevused on käivitunud ja loonud väljundeid; esimeste tegevuste põhjalikum mõju hindamine on pooleli. Esinenud on teatud rakendamisega seotud riske, sh üks tühistatud hange.	Kõrge	JÄTKATA. 2026. aastal valmiv mõju hindamise tulemused tuleb integreerida järgmise perioodi tegevuste sihistamise ja mõõtmise loogikasse.
TS3	Lõimumist edendavad kogukondlikud tegevused	Tegevused on kohati alles rakendamise algjärgus, kuid esimesed väljundid on mitmesed: mitmed tegevused on käivitunud ning sihtgruppidele on jõutud.	Kõrge, ajas ilmselt kasvav	JÄTKATA TINGIMUSLIKULT. Katkematu üleminek järgmisele perioodile on oluline, et alles käivitunud tegevused ja sekkumine jõuaks püsivate tulemusteni.
TS4	Eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasipöördunud tööturul konkurentsivõimet toetavad tegevused	Tööjõulähetusprogramm toimib, inimesed osalevad ja seda arendatakse edasi; praktikaprogramm on lõppenud; õppereisid on toimunud. Samal ajal on koostöömudel tööandjatega ja sihtgruppide	Keskmine-kõrge	JÄTKATA MUUDETULT. Järgmisel perioodil tuleb tugevdada koostööd tööandjatega, vajadusel täpsustada tegevuste elluviimise loogikat ning hinnata

		laiendamine jätkuv arenguvajadus. Tegevuse panust ei saa aga laiendada kõikidele lõimumisega tööturul seotud probleemistikule.		põhjalikumalt senist rakendamist. Samuti tuleb arutada nende tegevuste paiknemise asjakohasust selles konkreetses arengukavas.
TS5	Kohanemisprogrammi Settle in Estonia pakkumine Keeleõpet toetavad tegevused ja kodanikuõpe €	Keeleõppes kõrge rakendumismäär ning osalemine; üle 12000 õppekoha aastas; kohanemisprogrammi ja keeleõppe teenuseid kasutatakse aktiivselt. Esinevad teatud küsimused kvaliteedi, ligipääsu ja õpetajate/õpetamise osas.	Väga kõrge	KINDLASTI JÄTKATA. Selgelt suur vajadus uussisserändajate poolt; järgmisel perioodil tuleb läbi arutada püsielanikele suunatud teenuste maht, teenuse osutamise meetodika jm.
TS6	KOV-ide toetamine (ELVL ja partnerid KOV-ides)	Rakendamisjärgus; varased väljundid on olemas, kuid KOV-ide valmisolek ja suutlikkus on erinev.	Kõrge, ajas kasvav	JÄTKATA MUUDETULT. Vajalik katkematu üleminek järgmisele perioodile. Paralleelselt tuleb tegeleda KOV-ide rolli, tugistruktuuride ja laiapidsema koostööga.

1.5. ESF+ lisandväärtus ja koostoime teiste rahastusallikatega

ESF+ lisandväärtus arengukava lõimumis-, sh kohanemisprogrammis avaldub peamiselt kolmel viisil: tegevuste pakkumise ja teenuste osutamise mahus, sihtrühmade katmise ja teenuste osutamise skoobis ja ulatuses ning arengukava ja programmi üldise rakendamise süsteemsemaks muutumises. Kõige selgemalt ilmneb ESF lisandväärtus seal, kus ESF rahastus on võimaldanud pakkuda teenust suuremas mahus või käivitada arendustegevusi, mille katmine ainult riigieelarvest oleks suure tõenäosusega keeruline. See puudutab ennekõike kohanemisprogrammi, eesti keele õpet toetavaid tegevusi, andmevahetuse ja teenustele suunamise põhiseid arendustöid ning KOV-ide võimekuse kasvatamist. Nendes tegevustes ei ole ESF+ ainult täiendav lisarahastus, vaid oluline eeltingimus teenuste pakkumise mahu, arendustööde ulatuse ja tempo ning üldise lõimumis- ja kohanemistegevuste rakendamise üldise võimekuse tagamisel.

Tegevussuundade lõikes on ESF+ lisandväärtus mõneti erinev. TS1 puhul seisneb lisandväärtus peamiselt digitaalse ja andmepõhise teenuseteekonna arendamises: ilma ESF panuseta oleks teenustele suunamine ning andmevahetuse ja sündmusteenuse arendamine tõenäoliselt aeglasem või piiratum. TS5 puhul on ESF lisandväärtus seotud otseselt pakutava teenuse mahuga: kohanemisprogrammi ja keeleõpet toetavate tegevuste pakkumine aitab katta sihtrühmade olulisel määral kasvanud ja mitmekesisistunud vajadusi. TS6 puhul seisneb lisandväärtus kohaliku tasandi võimekuse kasvatamises, sest ESF abil on võimalik toetada KOV-ide rolli lõimumis- ja kohanemistegevuste pakkumisel, mis on Eestis varem olnud väga nõrgalt kaetud.

TS2, TS3 ja TS4 puhul on ESF lisandväärtus küll selgelt olemas, kuid võrreldes teiste tegevussuundadega mõnevõrra väiksem: ESF tegevused aitavad luua sihtrühmade vahelisi kontakte, toetada ühise inforuumi teket ning võimestada sihtrühma tööalasel toimetulekul eeldusi. Vahehindamise perioodil on aga keeruline veel piisava kindlusega hinnata nende püsivat mõju inimeste hoiakutele, kontaktiloomele või positsioonile Eesti tööturul. Need mõjud on kindlasti saavutatavad, kuid vajavad mõnevõrra pikemat jälgimis- ja hindamisperioodi. Väiksem lisandväärtus ei tähenda seda, et need tegevused ei oleks asjakohased või et neil tegevustel puuduks mõju, või et tegemist oleks vale formaadiga vmt – pigem on väiksem lisandväärtus nende puhul tingitud asjaolust, et nende TS-idega sihitakse olulisi ja suuri ühiskondlikke muutusi, mida mõjutavad lisaks ka muud ühiskondlikud protsessid. Neid ongi keeruline saavutada projektipõhiste ja ajaliselt piiratud tegevustega juhul,

kui need katkevad peale rahastamise lõppu (nt teavituskampaania lõppeb ning sellele ei järgne mõistliku aja pärast järgmist, mis toetaks eelmise kampaania tulemustele jm). Jätkusuutlikumate tulemuste saavutamiseks tuleb seega täiendavalt arutada, kuidas valitud ja elluviidavaid instrumente jätkusuutlikult jätkata ning edasi arendada.

ESF toimib arengukva lõimumis- ja kohanemisprogrammis koos mitme teise rahastusallikaga (AMIF, Šveits-Eesti, riigieelarve). Koostoime teiste rahastusallikatega on vajalik ning see ei tähenda antud juhul tegevuste dubleerimist, kuid see toob programmi tegevuste tervikliku rakendamise ja seire vaates kaasa ka võimalikud kitsaskohad: erinevatele rahastusallikatel on erinevad sihtrühmad, abikõlblikkuse reeglid, nõuded aruandlusele ning erinevad põhimõtted andmete korjele. See muudab ka keerulisemaks nende tegevuste tervikliku panuse ja koostoime hindamise arengukava ning programmi eesmärkide ja mõju saavutamisse. Vahehindamise tulemused siiski osutavad, et üldjuhul teenuste dubleerimist ei toimu ning vahendid täiendavad üksteist.

1.6. Soovitused

Vahehindamise tulemused näitavad, et **ESF poolt toetatud tegevustega on vajalik jätkata**. Kõige tugevamalt väljendub ESF tegevuste jätkamise vajadus neljas tegevusvaldkonnas: kohanemisprogrammi elluviimine, keeleõpe ja keeleõpet toetavad tegevused, teenuste ökosüsteemi koostöömise ja kasutajateekonna järjepidevuse arendamine ning KOV-ide võimekuse tugevdamine. Need vajadused tulenevad otseselt keskkonna muutumisest Eestis, mis mõjutab vahetult ka lõimumis- ja kohanemisvaldkonda: Ukraina sõjast tulenev sundränne ei ole kadunud, vaid ajutise kaitsega seotud küsimused ja tegevused on liikumas esmaselt kriisimeetmelt pikemaajalise lõimumise suunas. See tähendab, et Ukraina põgenike esmane vastuvõtt on teisenemas pikemaajalisse kohanemise, keeleõppe ja tööturule sisenemise valdkondadesse. Need vajadused lähevad kokku ka 2028+ ESF uue planeerimisperioodi fookustega, nagu nt kvaliteetne tööhõive, oskused, sotsiaalne kaasatus, partnerlused ja koostöö ning kolmandate riikide kodanike lõimumine. Seega **soovitame nende tegevustega nende senisel kujul jätkata, kohandades - vastavalt vajadusele - nende tegevuste elluviimise formaati, kliendikesksust, sihistamist jm.**

Järgmise ESF perioodi kavandamine

Lühikokkuvõte	Järgmise ESF perioodi kavandamisel on põhjendatud jätkata kõrge lisandväärtusega lõimumis- ja kohanemisvaldkonna tegevustega, kuid eristada nende tegevuste ja teenuste juures selgemalt, milliste teenuste järele on püsiv vajadus, millised teenused vajavad arendustegevusi ning millised sobivad piloteerimiseks ja nutikateks katsetusteks.
Soovitus	Järgmise ESF perioodi kavandamisel soovitame jätkata ennekõike kohanemisprogrammi, ESF-ist rahastatud kohanemisprogrammi eesti keele õppe osa ja aktiivset keelekasutust toetavate tegevuste, teenuste suunamise ja andmepõhiste arenduste ning KOV-ide lõimumis- ja kohanemisvõimekuse tugevdamisega. Iga tegevuse puhul soovitame võimalusel määratleda, kas tegemist on teenusega mille järele on püsiv vajadus, arendustegevusega või piloteerimisega/katsetamisega. Suundade edasiarendamisel soovitame jätkata tähelepanu pööramist lõimumis- ja kohanemisteenusete teenuseteekonna valmisolekule kasvava rände või rahvusvahelise/ajutise kaitse olukordades, kuid see ei tohiks asendada riiklikku kriisireguleerimist ega esmase vastuvõtu teenuseid. Selle fookus peaks olema sellel, kuidas asjakohased sihtrühmad jõuavad pärast esmast vastuvõttu või staatuse selgumist kohanemisprogrammi, keeleõppesse või keelepraktikasse, nõustamisse, infoni KOV-ide poolt pakutavatest teenustest ning kogukondlikesse tegevustesse. Samuti tuleks järgmise perioodi kavandamisel siduda kasutajateekond senisest selgemalt KOPA, eesti.ee sündmusteenuse „Eestis kohanemine“, INSA nõustamise ning KOV-ide potentsiaalsete rollidega.

Leid	Tegevuste puhul, mille katkestamine tekitaks teenuste pakkumises olulise tõrke või lõnga, tuleb teenuse kavsandamisel kirjeldada, kuidas toimub sellisel juhul üleminek mõnele muule teenusele või millised on teenuse lõpetamise tagajärjed ja nende maandamise vahendid. Samuti soovitame kirjeldada, millised on põhimõtteline vastutuse ja rahastuse jaotus riigieelarve, KOV-ide, ESF-i ja teiste rahastusallikate ja vahendite osas.
	Vahehindamise tulemuste põhjal on ESF+ lisandväärtus kõige selgem kohanemisprogrammi, ESF-ist rahastatud eesti keele õpet ja keelekasutust toetavate tegevuste, teenustele suunamise ja andmepõhiste arenduste ning KOV-ide lõimumis- ja kohanemismõimekuse tugevdamise puhul. Nendes tegevustes on ESF+ võimaldanud suurendada teenuste mahtu, jõuda vajalike sihtrühmadeni, arendada kasutajateekonda ning tõsta rakendajate võimekust viisil, mida üksnes riigieelarveliste vahenditega oleks olnud keeruline samas mahus ja ajaraamis tagada. Samal ajal tuleb silmas pidada, et vahehindamise seisuga on osade tegevuste mõju hinnatav peamiselt väljundite, esmaste tulemuste ja mõjude saavutamiseks vajalike eeltingimuste loomisel tasandil.
Järeldus	Järgmise ESF perioodi kavandamisel on põhjendatud jätkata tegevustega, millel on selge seos arengukava lõimumis-, sh kohanemisprogrammi eesmärgi ja alaeesmärkidega ning mille puhul ESF lisandväärtus ilmneb teenuste pakkumise mahus, sihtrühmadeni jõudmises, kasutajateekonna arendamises, rakendajate digivõimekuse ja andmepõhise otsustamise võimekuse tõstmises ning selleks vajalike süsteemide, sh IT- süsteemide ja andmevahetuse arendamises. Jätkamine ei peaks aga tähendama kõikide käimasolevate tegevuste automaatset samal kujul ülekandmist uude perioodi. ESF sobib hästi just teenuste laiendamiseks, uute või edasiarendatud mudelite nutikaks katsetamiseks, andmekasutuse ja koostöövõimekuse suurendamiseks ning kasutajateekonna terviklikumaks kujundamiseks. Seetõttu tuleb ka nende teenuste ja tegevuste puhul, mis on juba muutumas püsivamaks, eraldi hinnata, milline osa neist peaks liikuma stabiilsemasse rahastusmudelisse ning milline osa sobib jätkuvalt ESF-ist rahastatavaks arenduseks või piloteerimiseks.

Käimasoleva ESF+ perioodi rakendamine

Lühikokkuvõte	Käimasoleval ESF+ perioodil elluviidavate tegevustega jätkata, kuid täpsustada nende rakendamise skoopi, partnerite tööjaotust ja tulemuste seiret.
Soovitus	Käimasoleval ESF+ perioodil soovitame tegevuste elluviimisega jätkata, kuid teha neis järgmised kohandused. Esiteks, TS4 tööjõulähetusprogrammi keeleõppe eesmärgil ehk keelelähetus tuleks edasi arendada, tugevdades saatvate ja vastuvõtivate asutuste ettevalmistust, tugiisiku ja keelementori rolli, aktiivse tööalase keelekasutuse planeerimist ning lähetusejärgseid jätkutegevusi. Kui edaspidi seatakse sellele tegevusele eesmärgiks laiapindsem lõimumine tööturul ja/või tööandjate värbamispraktikate muutmine, võib kaaluda tegevuse või selle osa kujundamist MKM-i ja KuM-i ühise sekkumisena või vastutuse ümberjaotamist selle viimiseks nt MKM-i vastutusalasse. Teiseks, TS3 kogukondlikes tegevustes soovitame eelistada ja pöörata jätkuvat tähelepanu formaatidele, mis loovad ühekordsete kontaktide kõrval korduvaid kontakte, jätkutegevusi, keelepraktikat, sisenemist vabatahtlikku tegevusse või muud edasilükkumist, mida on võimalik ka seirata. Kolmandaks, TS1 (digiteenuste arendamine), TS5 (kohanemisprogramm ja kohanemisprogrammi keeleõppe) ja TS6 (KOV-ide võimestamine) tegevustes soovitame jätkata kasutajateekonna, kohanemisprogrammi, INSA teenustele, keeleõppesse suunamise ja KOV teenustele liikumise terviklikku sidumist ning selle seiret. Taolises seires tuleks võimaluse korral ja andmekaitse reegleid järgides jälgida lisaks väljunditele ka vähemalt teenuseni jõudmist, katkestamist, teenustevahelist

	liikumist, läbitud tegevuse järgseid samme, aktiivset keelekasutust, kontaktide korduvust ja teenuse kasutamise kogemust.
Leid	Käimasoleva ESF+ perioodi tegevused on üldiselt asjakohased ja rakendamisel, kuid mitmes tegevussuunas on vajalik senisest enam täpsustada, mida tegevusega soovitakse saavutada ja kuidas tulemust hinnatakse. TS4 puhul on oluline säilitada fookus ennekõike tööalasel eesti keele kasutusel (tööalane erialakeele õpe ja selle praktiseerimine) ning eestikeelses töökeskkonnas toimetulekul, kuid tugevdada koostööd MKM-i, Töötukassa ja tööandjatega juhul, kui tegevust soovitakse siduda laiemal loimumisega tööturul. TS3 puhul soovitame suurendada nende tegevuste osakaalu, mis loovad ühekordsete kontaktide kõrval ka korduvaid kontakte ja jätkutegevusi. TS1, TS5 ja TS6 puhul on küsimus ennekõike selles, kas digilahendused, kohanemisprogrammis osalemine, nõustamine, teenustele suunamine ja KOV-ide võimekuse arendamine parandavad lõppkasutaja jaoks tema kasutajateekonda erinevate teenuste tarbimisel.
Järeldus	Käimasoleval perioodil on vajalik ESF+ tegevustega jätkata, kuna need on üldjoontes asjakohased ja vajalikud. Samal ajal tuleb osade tegevuste puhul edasi arendada nende tegevuste paremat sihistamist, tööjaotust partnerite vahel ning rakendamise kvaliteedi tõstmist. Silmas tuleb ka pidada, et lisaks väljundite põhisele seirele tuleb järgmises etapis lisaks pöörata suuremat tähelepanu ka lõppkasutaja/kasutaja tegelikule liikumisele teenuste vahel, teenustes osalemise katkestamise põhjustele, aktiivse keelekasutuse muutusele, korduvkontaktide tekkele ning KOV-ide teenusemudeli tegelikule rakendamisele; sest osalemiskorrad, tegevuste arv ja üldine rahulolu ei näita veel piisavalt taoliste mõjude saavutamist. Samuti peaks otsustajatele ja rakendajatele olema selgem erinevate rahastusallikate ning nende põhiste teenuste/tegevuste osutamise struktuur ja süsteem: teenus, sihtrühm, rahastusallikas, osutaja. See võimaldab mh paremini hinnata olemasolevate teenuste olemasolu, koostmõju ja võimalikke kattuvusi. Loimumisteedkonda tuleb käsitada ja mõtestada ühises sümbioosis riigi, KOV-ide ja kogukonna poolt pakutavate teenuste ja tegevuste koostmõjus, mitte niivõrd ühe asutuse poolt pakutava teenusena.